

Rotaru proti Rumunsku, rozsudek velkého senátu ze dne 4. 5. 2000

Stěžovatel: Rotaru

Žalovaný stát: Rumunsko

Číslo stížnosti: 28341/95

Datum: 04.05.2000

Článek Úmluvy: čl. 13

čl. 6 odst. 1

čl. 8

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: kritéria přípustnosti, respektování soukromého života, soukromý život, svoboda projevu/sdělovací prostředky, účinný prostředek nápravy, vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, zásah

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

4. května 2000

VĚC ROTARU

(Rozsudek ve věci Rotaru versus Rumunsko)

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Soud“), zasedající jako Velký senát, který tvoří-li soudci L. Wildhaber, předseda, E. Palmová, A. Pastor Ridruejo, G. Bonello, J. Makarczyk, R. Türmen, J.-P. Costa, F. Tulkensová, V. Strážnická, P. Lorenzen, M. Fischbach, V. Butkevych, J. Casadevall, A.B. Baka, R. Maruste, S. Botoucharová, R. Weberová, ad hoc soudce, jakož i M. de Salvia, tajemník Soudu, po uzavřené poradě, která se konala ve dnech 19. ledna a 29. března 2000, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl postoupen Soudu v souladu s ustanoveními aplikovatelnými před vstupem v platnost Protokolu č. 11 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) a rumunským občanem panem Rotaru (dále jen „stěžovatel“) ve dnech 3. a 29. června 1999 (článek 5 § 4 Protokolu č. 11 a dřívější články 32 § 1 a 47 Úmluvy).
2. Případ vycházel ze stížnosti (č. 28341/95) proti Rumunsku, podané u Komise dne 22. února 1995 na základě dřívějšího článku 25 Úmluvy.

Stěžovatel tvrdil, že došlo k porušení jeho práva na respektování soukromého života vzhledem ke skutečnosti, že Rumunská zpravodajská služba vlastnila a užívala materiály obsahující informace osobnostní povahy, a k porušení jeho práva na přístup k soudu a jeho práva na právní prostředek nápravy před národním orgánem, který by mohl rozhodnout o jeho žádosti, aby tento materiál byl změněn nebo zničen.

3. Komise prohlásila stížnost za přípustnou dne 21. října 1996. Ve své zprávě ze dne 1. března 1999 (dřívější článek 31 Úmluvy) vyjádřila názor, že byly porušeny články 8 a 13 Úmluvy.
4. Dne 7. července 1999 stanovil výbor Velkého senátu, že o případu by měl rozhodnout Velký senát (ustanovení 100 § 1 Jednacího řádu Soudu). Pan Birsan, soudce zvolený za Rumunsko, který se účastnil posuzování případu Komisí, se vzdal svého místa ve Velkém senátu (ustanovení 28 Jednacího řádu Soudu). Proto rumunská vláda (dále jen „Vláda“) jmenovala paní R. Weberovou, aby zde zasedala jako ad hoc soudce (článek 27 § 2 Úmluvy a ustanovení 29 § 1 Jednacího řádu Soudu).
5. Stěžovatel a Vláda předložili své zprávy.
6. Veřejné ústní jednání se konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 19. ledna 2000.

Před Soud předstoupili:

(a) za vládu R. Rizoiuová, zástupkyně, M. Selegean, právní poradce, Ministerstvo spravedlnosti, T. Corlatean, organizační asistent, Stálá delegace Rumunska při Radě Evropy, poradci;

(b) za stěžovatele 1. Olteanu. poradce, F. Rotaru, zástupce a syn stěžovatele.

Soud vyslechl vystoupení paní Rizoiuové, pana Selegeana, pana Olteanu a pana F. Rotaru.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Odsouzení stěžovatele v roce 1948
3. Stěžovatel, který se narodil v roce 1921, byl povoláním právník. V současné době je v důchodu a žije v Barladu.
4. V roce 1946 po nastolení komunistického režimu odmítl prefekt kraje Vaslui stěžovateli, který byl tehdy studentem, publikovat dvě brožury, „Studentská duše“ a „Protesty“, s odůvodněním, že vyjadřují protivládní nálady.
5. Jelikož s tímto odmítnutím nebyl stěžovatel spokojen, napsal prefektovi dva dopisy, v nichž protestoval proti zrušení svobody projevu novým lidovým režimem. V důsledku těchto dopisů byl dne 7. července 1948 zatčen. Dne 20. září 1948 jej Lidový soud ve Vaslui obžaloval pro urážející chování a odsoudil jej k trestu odnětí svobody na jeden rok.
6. Řízení zahájené podle Legislativního dekretu č. 118/1990
7. V roce 1989 po svržení komunistického režimu byl z podnětu Vlády přijat Legislativní dekret č. 118/1990, který zaručil určitá práva osobám, které byly persekuovány komunistickým režimem a které se neangažovaly ve fašistických aktivitách (viz níže odstavec 30).
8. Dne 30. července 1990 zahájil stěžovatel řízení před soudem první instance v Barladu proti Ministerstvu vnitra, Ministerstvu obrany a Krajskému zaměstnaneckému úřadu ve Vaslui. v němž se domáhal toho, aby odsouzení k trestu odnětí svobody, jež se mu dostalo na základě rozsudku z roku 1948, bylo vzato v úvahu při výpočtu délky jeho zaměstnání. Dále pak požadoval, aby mu byl vyplacen tomu odpovídající důchod.
9. Soud vynesl rozsudek 11. ledna 1993. Vycházejí především z výpovědí svědků povolaných stěžovatelem (P. P. a G. D.), z rozsudku z roku 1948 a z podkladů University v Iasi, soud konstatoval, že v letech 1946 až 1949 byl stěžovatel persekuován z politických důvodů. Proto jeho žalobě vyhověl a přiznal mu náhradu škody ve smyslu Legislativního dekretu č. 118/1990.

10. Jako část své obhajoby v tomto řízení předložilo Ministerstvo vnitra soudu dopis ze dne 19. prosince 1990, který obdrželo od Rumunské zpravodajské služby (Serviciul Roman de Informatii - dále jen „RIS“). Dopis zněl takto:

„V odpovědi na Váš dopis ze dne 11. prosince 1990 se předkládají výsledky našeho sledování Aurela Rotaru, který žije v Barladu:

(a) během svých studií na fakultě přírodních věd University v Iasi byla výše uvedená osoba členem Sdružení křesťanských studentů, hnutí legionářského typu;

(b) v roce 1946 požádal cenzorský úřad ve Vaslui o povolení publikovat dvě brožury nazvané „Studentská duše“ a „Protesty“, avšak jeho žádost byla zamítnuta kvůli protivládním názorům, které vyjadřovaly;

(c) patřil k mládežnické sekci Národní rolnické strany, jak vyplývá z jeho prohlášení, které učinil v roce 1948;

(d) nemá žádný zápis v trestním rejstříku a navzdory tomu, co tvrdí, nebyl v období, které zmiňuje, uvězněn;

(e) v letech 1946-48 byl několikrát předvolán bezpečnostními službami pro své myšlenky a byl vyslýchán ohledně svých názorů...“

3. Žaloba na náhradu škody proti RIS

4. Stěžovatel zahájil řízení proti RIS, kde uvedl, že nikdy nebyl členem Rumunského legionářského hnutí, že nebyl studentem na Fakultě přírodních věd University v Iasi, nýbrž na Právnické fakultě, a že některé další informace uvedené v dopise RIS ze dne 19. prosince 1990 jsou falešné a urážející. S odvoláním na ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu požadoval od RIS náhradu morální škody, kterou utrpěl. Žádal, aby bylo vydáno nařízení, aniž by se odvolával na nějakou konkrétní právní normu, aby RIS změnila nebo zničila spis, obsahující informace o jeho domnělé legionářské minulosti.

5. V rozsudku ze dne 6. ledna 1993 soud první instance v Bukurešti zamítl žalobu stěžovatele s odůvodněním, že zákonná ustanovení o odpovědnosti za škodu neumožňují žalobě vyhovět.

6. Stěžovatel se odvolal.

7. Dne 18. ledna 1994 Krajský soud v Bukurešti konstatoval, že informace o tom, že stěžovatel byl legionářem, je falešná. Žalobu však soud zamítl s odůvodněním, že o RIS nelze tvrdit, že se dopustila nedbalosti, jelikož byla pouze deponentem napadených informací, a že při neexistenci nedbalosti se pravidla o odpovědnosti za škodu neaplikují.

Soud poznamenal, že informace byly shromažďovány státními bezpečnostními službami, které, poté, co byly v roce 1949 zrušeny, je postoupily Securitate (Oddělení pro státní bezpečnost), která je pak postoupila RIS v roce 1990.

18. Dne 15. prosince 1994 zamítl Odvolací soud v Bukurešti stěžovatelovo odvolání proti rozsudku ze dne 18. ledna 1994 těmito slovy:

„... Soud konstatuje, že stěžovatelovo odvolání je špatně odůvodněné. Jako zákonný deponent archivů bývalých služeb státní bezpečnosti postoupila RIS dopisem č. 705567/1990 Ministerstvu vnitra informace týkající se aktivit stěžovatele, když byl universitním studentem, jak byly sestaveny službami státní bezpečnosti. Proto je zjevné, že soudní orgány nemají pravomoc zničit nebo změnit informace obsažené v dopise RIS, která je pouhým deponentem archivů bývalých státních bezpečnostních služeb. Zamítnutím žaloby soudní orgány neporušily ani článek 1 Ústavy ani článek 3 občanského zákoníku, avšak zastavily řízení v souladu s jurisdikčními normami zakotvenými v

zákoníku o civilním řízení.“

4. Žaloba na náhradu škody proti soudcům

5. Dne 13. června 1995 podal stěžovatel žalobu na náhradu škody proti všem soudcům, kteří zamítli jeho požadavek na to, aby spis byl změněn nebo zničen. Žalobu opřel o článek 3 občanského zákoníku, upravující odepření spravedlnosti, a o článek 6 Úmluvy. Podle stěžovatele jak Krajský soud, tak i Odvolací soud ve Vaslui odmítly jeho žalobu zaregistrovat.

V této souvislosti podal stěžovatel nedávnou stížnost u Komise dne 5. srpna 1998. která byla zaregistrována pod číslem jednacím 46597/98 a je právě vyřizována před Soudem.

5. Žádost o přezkoumání

6. V červnu 1997 informovalo Ministerstvo spravedlnosti ředitele RIS, že Evropská komise pro lidská práva prohlásila tuto stížnost stěžovatele za přípustnou. V důsledku toho požádal ministr ředitele RIS. aby ještě jednou přezkoumal, zda byl stěžovatel členem legionářského hnutí, a pokud se tato informace ukáže jako nepravdivá, aby o tom informoval stěžovatele s tím, že ten pak bude moci tuto skutečnost použít v jakékoliv žádosti o revizi.

7. Dne 6. července 1997 informoval ředitel RIS ministra spravedlnosti o tom, že informace v dopise z 19. prosince 1990, že stěžovatel byl legionářem, byla nalezena při prohlídce jejích archivů, kde byl nalezen seznam sestavený bezpečnostním úřadem v Iasi, který v položce 165 uváděl, že jistý Aurel Rotaru. „student přírodních věd, byl řadovým členem Sdružení křesťanských studentů, legionářem“. Ředitel RIS uvedl, že seznam byl datován 15. února 1937. a vyjádřil názor, že „jelikož v tento den bylo panu Rotaru pouze 16 let, nemohl být studentem fakulty přírodních věd. Za těchto okolností máme za to, že došlo k politováníhodnému omylu, na jehož základě jsme předpokládali, že pan Aurel Rotaru z Barladu je tatáž osoba, jaká je uvedena na tomto seznamu jako člen organizace legionářského typu. Detailní průzkum, který provedla naše instituce v krajích Iasi a Vaslui, neposkytl další informace, jež by potvrdily, že tato dvě jména se vztahují k též osobě.“

8. Kopie tohoto dopisu byla zaslána stěžovateli, který dne 25. července 1997 požádal Odvolací soud v Bukurešti, aby přezkoumal své rozhodnutí ze dne 15. prosince 1994. Ve svém podání požádal o prohlášení, že hanlivé dokumenty jsou nulitní a neplatné, o jeden lei jako náhradu morální škody a o náhradu všech nákladů a výdajů, které vynaložil od počátku řízení, upravených o inflaci.

9. RIS navrhla, aby žádost o přezkoumání byla zamítnuta, vycházejíc z toho, že ve světle dopisu ředitele RIS ze dne 6. července 1997 se stala bezpředmětnou.

10. V konečném rozhodnutí ze dne 25. listopadu 1997 Odvolací soud v Bukurešti zrušil rozhodnutí ze dne 15. prosince 1994 a žalobu stěžovatele povolil s následujícím odůvodněním:

„Z dopisu Rumunské zpravodajské služby č. 4173 ze dne 5. července 1997 vyplývá, ... že v archivu (číslo regálu 53172, svazek 796, str. 243) existuje seznam, který uvádí jména členů legionářských organizací, kteří nežijí v Iasi. jehož položka 165 obsahuje následující: „Rotaru Aurel - student přírodních věd, řadový člen Sdružení křesťanských studentů, legionář“. Jelikož stěžovateli bylo v době, kdy seznam byl sestaven, 15. února 1937, pouze 16 let a jelikož nenavštěvoval přednášky na Fakultě přírodních věd v Iasi a jelikož vyplývá z následného přezkoumání dokumentů uvádějících jména členů legionářských organizací, že jméno „Aurel Rotaru“ se neukazuje jako vztahující se k osobě žijící v Barladu, jejíž personální údaje korespondují s údaji stěžovatele. Rumunská zpravodajská služba soudí, že došlo k politováníhodnému omylu a že stěžovatel není osobou uvedenou na seznamu.

S přihlédnutím k tomuto dopisu Soud má za to, že ve své podobě vyhovuje požadavkům článku 322-5 zákoníku o civilním řízení, takže zcela mění dříve zjištěná fakta. Dokument obsahuje podrobnosti, které nebylo možné předložit v žádném dřívějším stadiu řízení z důvodů, které leží mimo kontrolu

stěžovatele.

Za těchto okolností nejsou datum, kdy byla zřízena Securitate, a způsob, jakým byly dřívější bezpečnostní složky organizovány, relevantními faktory. Podobně skutečnost, i když je pravdivá, že Rumunská zpravodajská služba je pouze depozitorem archivů bývalých bezpečnostních služeb, je irelevantní. Rozhodující je skutečnost, že dopis č. 705567 ze dne 19. prosince 1990 od Rumunské zpravodajské služby (vojenská jednotka č. 05007) obsahuje podrobnosti, které se netýkají stěžovatele, takže informace o něm uvedené v tomto dopise jsou nepravdivé a pokud budou zachovány, vážně poškodí jeho úctu a čest.

Ve světle výše uvedeného a v souladu s výše zmíněným zákonným ustanovením je žádost o přezkoumání oprávněná a je třeba jí vyhovět. Z toho plyne, že dřívější rozhodnutí v tomto případě musí být zrušena a že stěžovatelova žaloba, tak jak byla podána, musí být povolena.“

25. Soud nevydal žádné nařízení ohledně škody či nákladů.

26. Relevantní vnitrostátní právo

27. Ústava

28. Relevantní ustanovení Ústavy znějí takto:

Článek 20

„(1) Ústavní ustanovení o právech a svobodách občanů se interpretují a aplikují v souladu se Všeobecnou deklarací lidských práv a s pakty a jinými smlouvami, jichž je Rumunsko smluvní stranou.

(2) V případě rozporu mezi pakty a smlouvami o základních lidských právech, jichž je Rumunsko smluvní stranou, a vnitrostátním právem mají přednost mezinárodní smlouvy.“

Článek 21

„(1) Každý může požádat soud o ochranu svých práv, svobod a zákonných zájmů.

(2) Výkon tohoto práva nebude omezen žádným zákonem.“

1. Občanský zákoník

2. Relevantní ustanovení občanského zákoníku znějí takto:

Článek 3

„Soudce, který odmítne rozhodnout pod záminkou, že zákon mlčí, je nejasný nebo chybný, může být stíhán pro obvinění z odepření spravedlnosti.“

Článek 998

„Každý čin spáchaný osobou, která způsobí škodu jinému, zakládá odpovědnost osoby, jejíž vinou byla škoda způsobena, tuto škodu nahradit.“

Článek 999

„Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil nejen svým vlastním konáním, ale též svým nekonáním nebo svou nedbalostí.“

1. Občanský soudní řád

2. Relevantní ustanovení občanského soudního řádu zní takto:

Článek 322-5

„Žádost o přezkoumání konečného rozhodnutí lze podat, ... jestliže byl druhou stranou zadržen písemný důkaz nebo jej nebylo možné předložit z důvodů, které jsou mimo dosah stran a které jsou odhaleny až po vydání rozhodnutí ... „

1. Dekret č. 31 z roku 1954 o fyzických a právnických osobách
2. Relevantní ustanovení dekretu č. 31 z roku 1954 o fyzických a právnických osobách znějí takto:

Článek 54

„(1) Každý, jehož právo ... na čest, dobrou pověst... nebo jiné neekonomické právo bylo porušeno, může požádat soud o příkaz zakazující jednání, které porušuje výše uvedená práva.

(2) Podobně každý, kdo byl obětí takového porušování práv, může požádat soud, aby nařídil osobě odpovědné za protiprávní jednání učinit opatření, jež soud pokládá za nezbytné k obnovení jeho práv.“

Článek 55

„Jestliže osoba odpovědná za protiprávní jednání nevykoná ve lhůtě, kterou jí určil soud, co jí bylo nařízeno vykonat k obnovení porušeného práva, může ji soud odsoudit k placení periodické peněžité pokuty státu...“

30. Legislativní dekret č. 118/1990, ze dne 30. března 1990, o poskytnutí některých práv osobám, které byly pronásledovány z politických důvodů diktátorským režimem zřízeným dne 6. března 1945
31. V rozhodné době zněla relevantní ustanovení Legislativního dekretu č. 118/1990 takto:

Článek 1

„Při stanovení důchodového věku a pro účel výpočtu důchodu a jiných práv odvozených od důchodového věku budou vzata v úvahu tato období: období, během něhož osoba po 6. březnu 1945 z politických důvodů

(a) byla vězněna na základě rozsudku uloženého konečným soudním rozhodnutím nebo byla ve vazbě během procesu pro politické trestné činy; ...“

Článek 5

„V každém kraji bude vytvořen výbor sestávající z předsedy a nejvýše šesti dalších členu..., aby ověřil, zda byly uspokojeny požadavky stanovené článkem 1 ...

Předseda musí mít právní kvalifikaci. Ve výboru budou dva zástupci z oblasti zaměstnávání a sociálních věcí a nejvýše čtyři zástupci ze sdružení bývalých politických vězňů a obětí diktatury.“

Článek 6

„Dotčené osoby mohou prokázat, že splňují podmínky stanovené článkem 1 pomocí úředních dokumentů vystavených příslušnými orgány nebo ... jakýchkoliv jiných materiálů, které mají důkazní hodnotu.“

Článek 11

„Ustanovení tohoto dekretu se nevztahují na osoby, které byly odsouzeny pro trestné činy proti lidskosti, nebo na osoby, o nichž bylo prokázáno postupem uvedeným v článku 5 a 6. že se angažovaly ve fašistické činnosti v organizaci fašistického hnutí.“

24. Zákon č. 14, ze dne 24. února 1992, o organizaci a působení Rumunské zpravodajské služby

25. Relevantní ustanovení zákona č. 14, ze dne 24. února 1992, o organizaci a působení Rumunské zpravodajské služby, znějí takto:

Oddíl 2

„Rumunská zpravodajská služba organizuje a vykonává veškerou činnost s cílem shromažďovat, prověřovat a používat informace potřebné k odhalení, zabránění nebo zmaření jakýchkoliv činností, které z hlediska zákona ohrožují národní bezpečnost Rumunska.“

Oddíl 8

„Rumunská zpravodajská služba má právo držet a využívat jakékoliv vhodné zdroje s cílem zajistit, prověřit, utřídit a uchovat informace ohrožující národní bezpečnost, jak stanoví zákon.“

Oddíl 45

„Všechny interní dokumenty Rumunské zpravodajské služby budou tajné, budou uchovány v jejich vlastních archivech a bude možné do nich nahlížet pouze se souhlasem ředitele.

Dokumenty, údaje a informace patřící Rumunské zpravodajské službě budou zveřejněny až čtyřicet let poté, co byly archivovány.

Rumunská zpravodajská služba převezme všechny archivy, které patřily bývalým zpravodajským službám působícím na rumunském území, s cílem je držet a využívat.

Národně bezpečnostní archivy bývalé Securitate budou zveřejněny až čtyřicet let po přijetí tohoto zákona.“

20. Zákon č. 187, ze dne 20. října 1999, o přístupu občanů k osobním spisům, které o nich vedla Securitate, přijatý za účelem odhalení povahy této organizace jako politického policejního sboru

21. Relevantní ustanovení zákona č. 187, ze dne 20. října 1999, který nabyl účinnosti dne 9. prosince 1999, znějí takto:

Oddíl 1

„(1) Všichni rumunští občané a všichni cizinci, kteří získali rumunskou státní příslušnost počínaje rokem 1945, mají právo prohlédnout si spisy, které o nich vedly orgány Securitate ... Toto právo bude vykonatelné na základě žádosti a umožní, aby spis sám o sobě byl prohlédnut a aby byly činěny kopie kteréhokoliv dokumentu v něm založeného nebo vztahujícího se k jeho obsahu.

(2) Kromě toho každá osoba, o níž je veden spis, z něhož vyplývá, že byla pod dohledem Securitate, bude mít právo na základě žádosti zjistit identitu agentů nebo spolupracovníků Securitate, kteří pořizovali dokumenty pro spis.

(3) Pokud zákon nestanoví jinak, práva stanovená v odst. 1 a 2 budou poskytnuta přeživším manželům a příbuzným zemřelé osoby, a to až do druhého stupně včetně.“

Oddíl 2

„(1) Za účelem poskytnout právo přístupu k informacím veřejného zájmu budou mít všichni rumunští občané ..., média, politické strany, ... právo na informace. ... jestliže některá z osob působících v níže uvedených funkcích nebo usilujících o jejich získání byla agentem nebo spolupracovníkem Securitate:

(a) prezident Rumunska;

(b) člen parlamentu nebo senátu; ...

Oddíl 7

„K provedení tohoto zákona bude vytvořena Národní rada pro studium archivů Securitate ... (dále jen „Rada“) se sídlem v Bukurešti.

Rada bude autonomním orgánem s právní subjektivitou a bude podléhat dohledu parlamentu. ...“

Oddíl 8

„Radu bude tvořit kolegium o jedenácti členech.

Členové kolegia Rady budou jmenováni parlamentem na návrh parlamentních skupin, a to v souladu s politickým složením obou komor... na funkční období šesti let a budou moci být jednou opětovně zvoleni.“

Oddíl 13

„(1) Osoby oprávněné podle tohoto zákona mohou v souladu s oddílem 1 odst. 1 požádat Radu,

(a) aby jim dovolila nahlédnout do spisů,....které o nich vedla Securitate do 22. prosince 1989:

(b) aby jim pořídila z ... těchto spisů kopie ...;

(c) aby jim vystavila osvědčení o členství nebo nečlenství v Securitate a o tom, zda s ní spolupracovaly či nikoliv;

Oddíl 14

„(1) Obsah osvědčení podle oddílu 13 odst. 1 písm. c) bude možno napadnout u kolegia Rady....“

Oddíl 15

„(1) Právo na přístup k informacím veřejného zájmu bude možné vykonat na základě žádosti zaslané Radě. ...

(4) V odpovědi na žádost podle odst. 1 prověří Rada údaje, jež má k dispozici, bez ohledu na jejich formu, a ihned vydá osvědčení...“

Oddíl 16

„(1) Každá osoba oprávněná podle tohoto zákona nebo osoba, ohledně které bylo vyžádáno přezkoumání, může u kolegia Rady napadnout osvědčení vydané podle oddílu 15. ...

Proti rozhodnutí Rady lze podat odvolání ... k odvolacímu soudu ...“

PRAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Předběžné námitky Vlády
2. Status stěžovatele jako poškozené osoby
3. Ve svém prvním podání Vláda uvedla, stejně jako to již učinila před Komisí, že stěžovatel již nemůže tvrdit, že je „poškozenou“ osobou ve smyslu článku 34 Úmluvy. Vláda upozornila na to, že stěžovatel vyhrál svůj případ u Odvolacího soudu v Bukurešti, protože tento soud ve svém rozsudku ze dne 25. listopadu 1997 prohlásil za neplatné podrobnosti uvedené v dopise Rumunské zpravodajské služby ze dne 19. prosince 1990, a podle názoru Vlády pocházelo jediné porušení práv stěžovatele z tohoto dopisu.

V každém případě, pokračovala Vláda, má nyní stěžovatel možnost zahájit řízení zavedené zákonem č. 187 ze dne 20. října 1999, které mu poskytuje záruky požadované Úmluvou k ochraně jeho práv.

34. Stěžovatel požádal Soud, aby pokračoval ve svém posuzování případu. Argumentoval tím, že okolnosti, které zavdaly podnět ke stížnosti, se po rozhodnutí ze dne 25. listopadu 1997 zásadně nezměnily. Za prvé pouhé uznání, poté co Komise rozhodla otázku přípustnosti, že došlo k chybě, nemohlo znamenat adekvátní odškodnění za porušení Úmluvy. Za druhé stěžovatel stále neměl přístup ke svému tajnému spisu, který byl nejen archivován u RIS, ale ta jej také používala. Proto není vyloučeno, že i po rozhodnutí ze dne 25. listopadu 1997 mohla RIS používat informaci, že stěžovatel byl údajně legionářem, jakož i jakoukoliv jinou informaci z jeho spisu.
35. Soud připomíná, že pokud jde o pojem „poškozená osoba“, může jednotlivec za určitých okolností o sobě prohlašovat, že je poškozenou osobou na základě pouhé existence tajných opatření nebo legislativy umožňující tajná opatření, aniž by musel tvrdit, že takováto opatření byla skutečně použita proti němu (viz rozsudek ve věci Klass a ostatní v. Německo ze dne 6. září 1978, Serie A č. 28, str. 18, § 34). Kromě toho „rozhodnutí nebo opatření příznivé pro stěžovatele v zásadě nepostačuje k tomu, aby jej zbavilo statusu „poškozené osoby“, pokud vnitrostátní orgány buď výslovně, nebo co do podstaty nepřiznaly a poté nenahradily porušení Úmluvy (viz rozsudek ve věci Amuur v. Francie ze dne 25. června 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-III. str. 846, § 36).
36. V daném případě Soud poznamenává, že stěžovatel napadl vedení tajného rejstříku obsahujícího informace o jeho osobě, jehož existence byla veřejně odhalena během soudního řízení. Soud má za to, že z tohoto titulu mohl stěžovatel tvrdit, že je poškozenou osobou z důvodu porušení Úmluvy.

Soud rovněž poznamenává, že v rozsudku ze dne 25. listopadu 1997 Odvolací soud v Bukurešti konstatoval, že podrobnosti uvedené v dopise ze dne 19. prosince 1990 ohledně údajného faktu, že stěžovatel byl legionářem, jsou nepravdivé v tom smyslu, že se pravděpodobně týkají někoho jiného se stejným jménem, a prohlásil je za neplatné. Vycházejí z toho, že lze mít za to, že tento rozsudek do určité míry přiznal stěžovateli kompenzaci z toho titulu, že informace existující v jeho spisu se ukázaly jako nepravdivé, zastává Soud názor, že takováto kompenzace je pouze částečná a v každém případě ve světle judikatury nepostačující k tomu, aby jej zbavila statusu poškozené osoby. Nezávisle na předchozích úvahách, zda je stěžovatel poškozenou osobou v důsledku vedení tajného spisu, upozorňuje Soud zejména na následující aspekty.

Informace, že stěžovatel byl údajně legionářem, je stále uvedena ve spisech RIS a v příslušném spise zatím nebyl zmíněn rozsudek ze dne 25. listopadu 1997. Kromě toho odvolací soud nevyjádřil názor – a nebyl k tomu oprávněn – ke skutečnosti, že RIS byla rumunskou legislativou zmocněna vést a užívat spisy založené dřívějšími zpravodajskými službami, které obsahovaly informace o stěžovateli.

Klíčovou stížností předloženou Soudu stěžovatelem bylo, že vnitrostátní právo nestanoví s dostatečnou přesností způsob, jímž má RIS vykonávat svou činnost, a že neposkytuje občanům účinný právní prostředek nápravy před národními orgány.

A konečně pak Odvolací soud v Bukurešti ve svém rozsudku ze dne 25. listopadu 1997 nerozhodl o požadavku stěžovatele na náhradu morální škody a na úhradu nákladu a výdajů.

37. Pokud jde o zákon č. 187 ze dne 20. října 1999, na který se Vláda odvolala, má Soud za to, s přihlédnutím k okolnostem tohoto případu, že tento zákon není relevantní (viz níže odstavec 71).
38. Soud dospívá k závěru, že stěžovatel může o sobě tvrdit, že je „poškozenou osobou“ ve smyslu článku 34 Úmluvy. Námitka proto musí být zamítnuta.
39. Vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy
40. Vláda rovněž uvedla, že stížnost je nepřípustná pro nevyčerpání všech vnitrostátních právních prostředků nápravy. Argumentovala tím, že stěžovatel měl právní prostředek nápravy, který nevyužil, a to žalobu opírající se o dekret č. 31/1954, o fyzických a právnických osobách, podle něhož může soud nařídit jakékoliv opatření, jímž zabrání protiprávnímu jednání směřujícímu proti dobré pověsti dotčené osoby.
41. Soud poznamenává, že existuje úzká vazba mezi argumentem Vlády k tomuto bodu a meritem stížností předložených stěžovatelem podle článku 13 Úmluvy. Proto Soud připojuje tuto námitku k meritu případu.
42. Údajné porušení článku 8 Úmluvy
43. Stěžovatel si stěžoval na to, že RIS může kdykoliv použít informace o jeho soukromém životě, přičemž některé z nich jsou nepravdivé a hanlivé. Uvedl, že byl porušen článek 8 Úmluvy, který stanoví toto:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“
3. Aplikovatelnost článku 8
4. Vláda popřela, že článek 8 je aplikovatelný, s odůvodněním, že informace v dopise RIS ze dne 19. prosince 1990 se netýkají stěžovatelova soukromého života, nýbrž jeho veřejného života. Tím, že se rozhodl angažovat se v politické činnosti a nechal zveřejnit brožury, se stěžovatel vzdal svého práva na „anonymitu“, která je vlastní soukromému životu. Pokud jde o vyšetřování policií a o trestní rejstřík, jedná se o veřejné informace.
5. Soud připomíná, že archivování informací týkajících se soukromého života jednotlivce spadá pod rozsah článku 8 § 1 (viz rozsudek ve věci Leander v. Švédsko ze dne 26. března 1987, Serie A č.116, str. 22, § 48).

Respektování soukromého života musí také zahrnovat do jisté míry právo vytvářet a rozvíjet vztahy s jinými lidskými bytostmi: kromě toho neexistuje žádné odůvodnění pro zásadu vyloučit činnosti profesionální či obchodní povahy z pojmu „soukromý život“ (viz rozsudky ve věci Niemitz1) v. Německo ze dne 16. prosince 1992, Serie A č. 251-B, str. 33, § 29 a ve věci Halford2) v. Spojené království ze dne 25. června 1997, Reports 1997-III, str. 1015-16, § 42-46).

Soud již dříve zdůraznil, že tato široká interpretace koresponduje s interpretací Úmluvy Rady Evropy o ochraně jednotlivců při automatickém zpracování osobních údajů, která vstoupila v platnost dne 1. října 1985 a jejímž účelem je „zajistit ... každému jednotlivci ... respektování jeho práv a základních svobod a zejména jeho práva na soukromí s přihlédnutím k automatickému zpracování údajů o jeho

osobě“ (článek 1), přičemž osobní údaje se definují jako „všechny informace týkající se identifikovaného nebo identifikovatelného jednotlivce“ (viz Amann³) v. Švýcarsko /GC/, č. 27798/95, § 65, ECHR 2000-II).

Kromě toho veřejné informace mohou spadat pod rozsah soukromého života, jsou-li systematicky shromažďovány a uchovávány ve spisech vedených státními orgány. To platí o to víc tam, kde se takové informace týkají vzdálené minulosti některé osoby.

44. V tomto případě Soud poznamenává, že dopis RIS ze dne 19. prosince 1990 obsahoval různé informace o životě stěžovatele, zejména o jeho studiu, o jeho politické činnosti a jeho trestním rejstříku, přičemž některé z nich již byly shromážděny před více než padesáti lety. Podle názoru Soudu takovéto informace, jsou-li systematicky shromažďovány a uchovávány ve spise vedeném agenty státu, spadají pod rozsah pojmu „soukromý život“ ve smyslu článku 8 § 1 Úmluvy. Tím spíše je tomu tak v daném případě, jelikož některé z těchto informací byly prohlášeny za nepravdivé a mohou poškodit dobrou pověst stěžovatele.

Proto se na tento případ článek 8 vztahuje.

1. Soulad s článkem 8
2. Zda existovalo zasahování
3. Podle vyjádření Vlády musely být nejdříve splněny tři podmínky, než bylo možné říci, že došlo k zasahování do práva na respektování soukromého života: musely být shromažďovány informace o dotčené osobě; tyto informace musely být použity; pro dotčenou osobu muselo být nemožné tyto informace vyvrátit. Avšak v daném případě jak ke shromažďování, tak k použití k informacím týkajících se stěžovatele došlo před tím, než Rumunsko ratifikovalo Úmluvu. Pokud jde o údajnou nemožnost informace vyvrátit, Vláda tvrdila, že naopak stěžovatel měl možnost nepravdivé informace vyvrátit, avšak ten nevyužil vhodných právních prostředků nápravy.
4. Soud upozorňuje, že jak shromažďování informací týkajících se práv jednotlivce státním orgánem, tak jejich použití a odmítnutí poskytnout příležitost, aby byly vyvráceny, znamená zasahování do práva na respektování soukromého života garantovaného článkem 8 § 1 Úmluvy (viz následující rozsudky: ve věci Leander v. Švédsko citovaný výše, str. 22, § 48 a ve věci Kopp v. Švýcarsko, ze dne 25. 3. 1998, Reports 1998-II. str. 540, § 53).

V tomto případě je z dopisu RIS ze dne 19. prosince 1990 naprosto jasné, že RIS uchovávala informace o soukromém životě stěžovatele. Zatímco tento dopis je nesporně staršího data než vstup v platnost Úmluvy pro Rumunsko dne 20. června 1994. Vláda neuvedla, že RIS přestala zadržovat informace o soukromém životě stěžovatele po tomto datu. Soud rovněž poznamenává, že po tomto datu byly některé informace použity, například v souvislosti se žádostí o přezkoumání, na jejímž základě bylo přijato rozhodnutí ze dne 25. listopadu 1997.

Jak uchovávání těchto informací, tak i jejich použití, což bylo spojeno s odmítnutím poskytnout stěžovateli příležitost je vyvrátit, znamenaly zasahování do jeho práva na respektování jeho soukromého života garantovaného článkem 8 § 1.

2. Oprávněnost zasahování
3. Zásadní otázkou je, zda takto konstatované zasahování je oprávněné z hlediska paragrafu 2 článku 8. Jelikož tento paragraf upravuje výjimku k právu garantovanému Úmluvou, je třeba jej interpretovat úzce. I když Soud uznává, že zpravodajské služby mohou legitimně existovat i v demokratické společnosti, připomíná, že pravomoc tajně sledovat občany lze tolerovat z hlediska Úmluvy pouze, pokud je striktně nezbytná pro zabezpečení demokratických institucí (viz výše citovaný rozsudek ve věci Klass a ostatní v. Německo, str. 21, § 42).
4. Nemělo-li být v rozporu s článkem 8, muselo být takové zasahování „v souladu se zákonem“,

sledovat legitimí účel podle § 2 a dále být nezbytné v demokratické společnosti k dosažení tohoto účelu.

5. Vláda uvedla, že daná opatření byla v souladu se zákonem. Zmiňované informace RIS odhalila v souvislosti s postupem stanoveným legislativním dekretem č. 118/1990, jehož účelem bylo poskytnout náhradu osobám stíhaným komunistickým režimem. Podle ustanovení článku 11 tohoto legislativního dekretu nebylo možné zaručit žádnou náhradu osobám, které se angažovaly ve fašistické činnosti.
6. Podle vyjádření stěžovatele vedení a používání spisu o jeho osobě nebylo v souladu se zákonem, jelikož vnitrostátní právo není dostatečně přesné, aby informovalo občany, za jakých okolností a podmínek mají státní orgány právo vést informace o jejich soukromém životě a používat je. Kromě toho vnitrostátní právo neobsahuje žádné záruky proti zneužití.
7. Komise usoudila, že vnitrostátní právo nedefinuje s dostatečnou přesností okolnosti, za nichž může RIS archivovat, uvolňovat a používat informace týkající se soukromého života stěžovatele.
8. Soud připomíná svou ustálenou judikaturu, podle níž výraz „v souladu se zákonem“ nejen vyžaduje, aby napadené opatření mělo určitý základ ve vnitrostátním právu, nýbrž že odkazuje i na kvalitu daného zákona a že vyžaduje, aby byl přístupný pro dotčené osoby a aby jeho účinky byly předvídatelné (z poslední doby viz výše citovaný rozsudek ve věci Amann v. Švýcarsko, § 50).
9. V daném případě Soud poznamenává, že článek 6 zákonného dekretu č. 118/1990, na který se Vláda odvolávala jako na základ napadeného opatření, dává každému jednotlivci možnost prokázat, že splňuje požadavky pro to, aby mu byla poskytnuta určitá práva, a to prostřednictvím úředních listin vystavených příslušnými orgány nebo prostřednictvím jiných materiálů, jež mají důkazní hodnotu. Toto ustanovení však nestanoví způsob, jakým může být takovýto důkaz získán, a nedává RIS žádné právo shromažďovat, uchovávat nebo uvolňovat informace o soukromém životě osoby.

Proto musí Soud určit, zda zákon č. 14/1992, o organizaci a působení RIS, na který se Vláda rovněž odvolala, poskytuje právní základ pro tato opatření. V této souvislosti Soud poznamenává, že daný zákon opravňuje RIS ke shromažďování, uchovávání a používání informací ohrožujících národní bezpečnost. Soud má pochybnosti ohledně významu informací vedených o stěžovateli pro národní bezpečnost. Nicméně Soud připomíná, že přísluší především vnitrostátním orgánům, zejména soudům, aby vykládaly a aplikovaly vnitrostátní právo (viz výše citovaný rozsudek ve věci Kopp v. Švýcarsko, str. 541, § 59), a poznamenává, že ve svém rozsudku ze dne 25. listopadu 1997 Odvolací soud v Bukurešti potvrdil, že RIS legálně uchovávala tyto informace jako depozitor archivů bývalých bezpečnostních služeb.

Za těchto okolností může Soud učinit závěr, že uchovávání informací o soukromém životě stěžovatele mělo základ v rumunském právu.

54. Pokud jde o přístupnost zákona. Soud pokládá tento požadavek za uspokojený vzhledem k tomu, že zákon č. 14/1992 byl publikován v Úředním věstníku Rumunska dne 3. března 1992.
55. Pokud jde o požadavek předvídatelnosti, Soud připomíná, že pravidlo je „předvídatelné“, jestliže je formulováno s dostatečnou přesností, aby umožnilo kterémukoli jednotlivci – v případě potřeby po příslušné poradě – regulovat své chování. Soud zdůraznil důležitost tohoto pojmu ve vztahu k tajnému sledování následujícím způsobem (viz rozsudek ve věci Malone v. Spojené království ze dne 2. srpna 1984. str. 32. § 67 a opětovně ve výše citovaném rozsudku ve věci Amann v. Švýcarsko, § 56):

„Soud by rád připomněl své stanovisko, že spojení „v souladu se zákonem“ neznamena pouhý zpětný odkaz na vnitrostátní právo, ale že se týká i kvality „zákonu“ a vyžaduje, aby byl kompatibilní s právním státem, jak je výslovně uvedeno v preambuli k Úmluvě ... Toto spojení tudíž implikuje, a to

vyplývá z předmětu a účelu článku 8. že musí existovat určitá míra právní ochrany ve vnitrostátním právu proti svévolným zásahům státních orgánů do práv garantovaných odstavcem 1 ... Zejména tam, kde se pravomoc exekutivy vykonává tajně, je riziko svévole evidentní ... Jelikož praktické provádění opatření ohledně lajného sledování komunikace nemůže být přezkoumáváno dotčeným jednotlivcem nebo širokou veřejností, odporovalo by právnímu státu pro volnou úvahu poskytnutou legálně exekutivě, kdyby bylo vymezeno v termínech neomezené pravomoci. Proto musí zákon vymezit rozsah každé volné úvahy povolené příslušným orgánům a způsob jejího výkonu s dostatečnou jasností, s přihlédnutím k legitimnímu účelu daného opatření, aby byla jednotlivci poskytnuta adekvátní ochrana proti svévolnému zasahování.“

56. „Kvalita“ právních norem, které se na daný případ vztahují, musí být tudíž přezkoumávána, a to zejména za tím účelem, aby bylo možné se ujistit, zda vnitrostátní právo stanoví s dostatečnou přesností podmínky, za nichž RIS může uchovávat a používat informace týkající se soukromého života stěžovatele.
57. V této souvislosti Soud poznamenává, že oddíl 8 zákona č. 14/1992 stanoví, že informace ohrožující národní bezpečnost mohou být shromažďovány, zaznamenávány a archivovány v tajných spisech.

Žádné ustanovení vnitrostátního práva však nestanoví limity výkonu této pravomoci. Například vnitrostátní právo nedefinuje druh informací, které smějí být zaznamenávány, kategorie lidí, proti nimž mohou být přijata taková opatření jako shromažďování a uchovávání informací, okolnosti, za nichž mohou být takováto opatření přijata, nebo jaké se mají sledovat postupy. Obdobně zákon nestanoví stáří uchovávaných informací nebo dobu, po kterou smějí být uchovávány.

Oddíl 45 dává RIS právo převzít do úschovy a používat archivy, které patřily bývalým zpravodajským službám působícím na rumunském území, a povoluje inspekci dokumentů RIS se souhlasem ředitele.

Soud poznamenává, že tento oddíl neobsahuje žádné explicitní, detailní ustanovení týkající se osob oprávněných nahlížet do spisů, povahu spisů, postup, který je třeba sledovat, nebo způsob, jak takové informace používat.

58. Soud rovněž poznamenává, že ačkoli oddíl 2 zákona zmocňuje příslušné orgány k povolování zásahů nezbytných k prevenci a potlačování hrozeb národní bezpečnosti, důvod umožnění takových zásahů není stanoven s dostatečnou přesností.
59. Soud musí být také přesvědčen, že existují přiměřené a účinné záruky proti zneužití, jelikož systém tajného sledování určený k ochraně národní bezpečnosti s sebou nese riziko podryvání či dokonce bourání demokracie z důvodu její ochrany (viz výše citovaný rozsudek ve věci Klass a ostatní v. Německo, § 49-50).

Aby byly systémy tajného sledování slučitelné s článkem 8 Úmluvy, musí obsahovat záruky stanovené zákonem, které se aplikují na dohled nad činností příslušných služeb. Postupy dohledu musí co nejvěrněji respektovat hodnoty demokratické společnosti, zejména právní stát, který je výslovně zmíněn v preambuli k Úmluvě. Právní stát znamená, inter alia, že zasahování orgánů exekutivy do práv jednotlivce má být podrobena účinnému dohledu, který by normálně měl být vykonáván justicí, přinejmenším jako poslední instancí, jelikož soudní kontrola skýtá nejlepší záruky nezávislosti, nestrannosti a řádného postupu (viz výše citovaný rozsudek ve věci Klass a ostatní, str. 25-26, § 55).

60. V tomto případě Soud poznamenává, že rumunský systém shromažďování a archivování informací neskýtá takové záruky, že zákon č. 14/1992 nepředvídá žádný postup pro dohled, ať už jde o opatření, která se již provádějí, či do budoucna.
61. Za těchto okolností má Soud za to, že vnitrostátní právo neupravuje dostatečně jasně rozsah a způsob výkonu relevantní volné úvahy svěřené veřejným orgánům.

62. Soud dospívá k závěru, že uchovávání a používání informací o soukromém životě stěžovatele ze strany RIS nebylo „v souladu se zákonem“, což postačuje k tomu, aby bylo založeno porušování Úmluvy. Kromě toho tato skutečnost v daném případě brání Soudu v tom, aby zkoumal legitimitu účelu sledovaného nařízenými opatřeními a aby rozhodl o tom, zda byla - za předpokladu, že tento účel byl legitimní - „nezbytná v demokratické společnosti“.
63. V důsledku toho došlo k porušení článku 8.

III. Údajné porušení článku 13 Úmluvy

64. Stěžovatel uvedl, že neexistence právního prostředku nápravy před národním orgánem, který by mohl rozhodnout o jeho žádosti o zničení spisu obsahujícího informace o jeho osobě a o změně nepřesných informací, odporuje rovněž článku 13, který stanoví:

„Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

65. Vláda tvrdila, že stěžovateli se dostalo zadostiučinění rozsudkem ze dne 25. listopadu 1997, jímž byly podrobnosti obsažené v dopise RIS ze dne 19. prosince 1990 prohlášeny za neplatné. Pokud jde o zničení nebo o změnu informací ve spisu vedeném RIS, Vláda má za to, že stěžovatel si nevybral vhodný právní prostředek nápravy. Mohl podat žalobu na základě dekretu č. 31 z roku 1954, jehož článek 54 § 2 zmocňuje soud nařídit jakékoli opatření k obnovení porušeného práva, v daném případě práva na jeho čest a dobrou pověst. Vláda dále upozornila na to, že v současné době se mohl stěžovatel opřít o ustanovení zákona č. 187 z roku 1999 upravující inspekci spisu vedeného o jeho osobě ze strany Securitate. Na základě oddílů 15 a 16 tohoto zákona mohl stěžovatel napadnout nepravdivost informací uvedených v jeho spise.
66. Podle názoru Komise se Vládě nepodařilo prokázat, že v rumunském právu existuje právní prostředek nápravy, který je účinný v praxi stejně jako v právu a který by byl umožnil stěžovateli, aby si stěžoval na porušení článku 8 Úmluvy.
67. Soud připomíná, že vždy konsistentně interpretoval článek 13 jako ustanovení vyžadující právní prostředek nápravy ve vnitrostátním právu pouze ohledně křivd, které lze pokládat za „žalovatelné“ ve smyslu Úmluvy (viz například věc Cakici v. Turecko /GC/, č. 23657/94, § 112, ECHR 1999-IV). Článek 13 zaručuje na vnitrostátní úrovni dosažitelnost právního prostředku nápravy k vynucení podstaty práv a svobod podle Úmluvy, ať už jsou zajištěny jakoukoliv formou ve vnitrostátním právním řádu. Tento článek tudíž vyžaduje ustanovení o vnitrostátním právním prostředku nápravy umožňujícím „příslušnému národnímu orgánu“ jednak se zabývat podstatou stížnosti týkající se Úmluvy a jednak zajistit vhodnou podporu, i když smluvní státy mají určitou volnost, pokud jde o způsob, jímž zajišťují konformitu se svým závazkem podle tohoto ustanovení. Právní prostředek nápravy musí být „účinný“ v praxi stejně jako v právu (viz Wille v. Lichtenštejnsko /GC/, č. 28396/95, § 75, ECHR 1999-VII).
68. Soud konstatuje, že stěžovatelova stížnost, že RIS vedla informace o jeho soukromém životě s cílem je archivovat a používat v rozporu s článkem 8 Úmluvy, byla nesporně „žalovatelná“. Stěžovatel měl tudíž právo na vnitrostátní právní prostředek nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy.
69. „Orgán“ zmíněný v článku 13 nemusí být nutně ve všech instancích soudním orgánem v úzkém smyslu. Avšak pravomoci a procesní záruky, jimiž tento orgán disponuje, jsou relevantní při určení, zda právní prostředek nápravy před ním je účinný (viz výše citovaný rozsudek ve věci Klass a ostatní, str. 30, § 67).

Kromě toho, pokud jde o tajné sledování, musí být mechanismus objektivního dohledu dostatečný tak dlouho, pokud zůstávají opatření tajná. Teprve když jsou opatření vyražena, musí být právní

prostředky nápravy k dispozici jednotlivci (ibid., str. 31, § 70-71).

70. V daném případě vláda tvrdila, že stěžovatel mohl podat žalobu na základě článku 54 dekrety č. 31/1954. Podle názoru soudu nelze tuto připomínku akceptovat.

Za prvé soud poznamenává, že článek 54 dekrety upravuje obecnou žalobu u soudů určenou k ochraně nehmotných práv, která byla protiprávně porušena. Avšak odvolací soud v Bukurešti ve svém rozsudku ze dne 25. listopadu 1997 uvedl, že RIS je vnitrostátním právem zmocněna uchovávat informace o stěžovateli, které mají původ ve spisech bývalých zpravodajských služeb.

Za druhé vláda neprokázala existenci vnitrostátního rozhodnutí, které by v této věci založilo precedens. Nebylo proto prokázáno, že by takovýto právní prostředek nápravy byl účinný. Za těchto okolností musí být předběžná námitka vlády zamítnuta.

71. Pokud jde o mechanismus upravený zákonem č. 187/1999, pak za předpokladu, že rada jím předvídaná je vytvořena, soud poznamenává, že ani ustanovení, na něž se odvolává žalovaná vláda, ani žádná jiná ustanovení tohoto zákona neumožňují napadnout zadržování informací o soukromém životě osoby státními orgány nebo nepravdivost těchto informací. Mechanismus dohledu vytvořený v oddílech 15 a 16 se týká pouze odhalení informací o totožnosti některých spolupracovníků a agentů Securitate.

72. Soud nebyl informován o žádném jiném ustanovení rumunského práva, které umožňuje napadnout zadržování informací o soukromém životě stěžovatele zpravodajskými službami nebo vyvrátit nepravdivost takovýchto informací.

73. Proto soud dospívá k závěru, že stěžovatel se stal obětí porušování článku 13.

74. Údajné porušení článku 6 Úmluvy

75. Stěžovatel si stěžoval, že odmítnutím soudu posoudit jeho žádosti o úhradu nákladů a škod došlo k porušení jeho práva na soud v rozporu s článkem 6 Úmluvy, který stanoví:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla ... projednána ... soudem“

75. Vláda se k tomu nevyjádřila.

76. Komise se rozhodla posoudit tuto stížnost z hlediska obecnějšího závazku uloženého státním článkem 13, poskytujícího účinný právní prostředek nápravy a umožňujícího podávat stížnosti na porušování Úmluvy.

77. Soud konstatuje, že nezávisle na stížnosti zkoumané výše neexistoval žádný právní prostředek nápravy, který by připouštěl žádost o změnu nebo zničení spisu obsahujícího informace o stěžovateli, což tento rovněž požadoval od odvolacího soudu v Bukurešti, a i když legálně podal žádost o úhradu škod a nákladů, soud v této věci nerozhodl při svém revizním rozsudku ze dne 25. listopadu 1997.

78. Nelze pochybovat o tom, že požadavek stěžovatele na náhradu morální škody a nákladů byl civilní povahy ve smyslu článku 6 § 1 a že odvolací soud v Bukurešti měl jurisdikci jej projednat (viz rozsudek ve věci *Robins v. Spojené království* ze dne 23. září 1997, Reports 1997-V, str. 1809, § 29).

Proto se soud domnívá, že neposouzení tohoto požadavku odvolacím soudem porušilo právo stěžovatele na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 § 1 (viz rozsudek ve věci *Ruiz Torija v. Španělsko* ze dne 9. prosince 1994, Serie A č. 303-A, str. 12, § 30).

79. Proto byl rovněž porušen článek 6 § 1 Úmluvy.

80. Aplikace článku 41 Úmluvy

81. Stěžovatel požadoval spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy, který stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Škoda
2. Stěžovatel požadoval 20 000 000 000 lei (ROL) jako náhradu morální újmy, způsobené diskreditací související s veřejným odhalením falešných a hanlivých informací o jeho osobě a s několikaletým odmítáním státních orgánů uznat omyl a napravit jej.
3. Vláda tento požadavek odmítla, neboť jej shledala nepřiměřeným, zejména když stěžovatel neuplatnil tento požadavek před vnitrostátními soudy.
4. Soud upozorňuje na svou ustálenou judikaturu v tom smyslu, že pouhá skutečnost, že stěžovatel neuplatnil svůj požadavek na náhradu škody před vnitrostátním soudem, neznamená, že Soud musí zamítnout tyto požadavky jako již neopodstatněné, aniž by zakládaly překážku přípustnosti (viz rozsudek ve věci *De Wilde, Ooms a Versyp v. Belgie* ze dne 10. března 1972 /článek 50/, Serie A č. 14, str. 10, § 20). Dále Soud v tomto případě poznamenává, a to na rozdíl od tvrzení Vlády, že stěžovatel požadoval před domácími soudy náhradu morální újmy, kterou utrpěl, a to ve formě symbolické náhrady jeden lei, a že tomuto požadavku rumunské soudy nevyhověly.

Dále Soud poznamenává, že Odvolací soud v Bukurešti prohlásil údajně hanlivé informace za neplatné, čímž částečně vyhověl stížnostem stěžovatele. Soud však má za to, že stěžovatel skutečně musel utrpět morální újmu, a to s ohledem na existenci systému tajných spisů odporujícího článku 8, na neexistenci právního prostředku nápravy, na neexistenci spravedlivého pojednání a také s ohledem na skutečnost, že uplynulo několik let, než soud konstatoval, že má jurisdikci prohlásit hanlivé informace za neplatné.

Soud se proto domnívá, že dané skutečnosti měly za následek vážné zasahování do práv pana Rotaru a že částka 50 000 franků (FRF) mu bude spravedlivou náhradou za utrpěnou morální újmu. Tato částka bude převedena na rumunské lei kursem aplikovatelným v den úhrady.

1. Náklady a výdaje
2. Stěžovatel požadoval úhradu 38 000 000 ROL, a to v následujícím rozdělení:

(a) 30 000 000 ROL odpovídajících nákladům vynaloženým při vnitrostátním řízení, zahrnujícím 20 000 000 za cestovné a stravné v souvislosti s návštěvami Iasi a Bukurešti a 10 000 000 ROL za nejrůznější výdaje (známky, telefonní hovory, fotokopie, atd.);

(b) 8 000 000 ROL odpovídajících výdajům vynaloženým před orgány Úmluvy, zahrnujícím 6 000 000 ROL za překlady a administrativní výdaje, 1 250 000 za cestovné a výdaje mezi Barladem a Bukurešti a 1 000 000 za francouzská víza pro syna stěžovatele.

85. Vláda pokládala tuto částku za přemrštěnou, zejména proto, že stěžovatel požadoval rozsudek, aniž by využil všechna vnitrostátní řízení.
86. Soud připomíná, že aby mohly být náklady zahrnuty do částky přiznané podle článku 41 Úmluvy, musí být prokázáno, že byly skutečně a nutně vynaloženy a že byly přiměřené co do výše (viz, mimo jiné, *Nikolova4 v. Bulharsko /GC/, č. 31195/96, § 79, ECHR 1999- II*). V této souvislosti je třeba připomenout, že Soud může stěžovateli přiznat nejen náklady a výdaje vynaložené před strasbourskými institucemi, nýbrž i náklady a výdaje vynaložené před vnitrostátními soudy za prevenci a za nápravu porušování Úmluvy, shledané Soudem (viz *Van Geysghem v. Belgie/GC/, č. 26103/95, § 45, ECHR 1999-I*).
87. Soud konstatuje, že stěžovatel nebyl před vnitrostátními soudy zastoupen, že předložil svůj vlastní případ Komisi a že byl v řízení před Soudem zastoupen při jednání. Soud rovněž

konstatuje, že Rada Evropy vyplatila panu Rotaru částku 9759,72 FRF z titulu právní pomoci.

Soud přiznává plnou částku požadovanou stěžovatelem, tj. 13 450 FRF, sníženou o částku dříve vyplacenou Radou Evropy. Rozdíl se vyrovná v rumunských lei kursem aplikovatelným v den vyrovnání.

1. Úroky z prodlení
2. Soud pokládá za vhodné aplikovat zákonnou úrokovou sazbu aplikovatelnou ve Francii v den přijetí tohoto rozsudku, tj. 2,74 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Zamítá jednomyslně předběžnou námitku Vlády, že stěžovatel již není poškozenou osobou;
2. Spojuje jednomyslně s meritem předběžnou námitku Vlády o nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy a zamítá ji jednomyslně po posouzení meritu;
3. Potvrzuje šestnácti hlasy proti jednomu, že byl porušen článek 8 Úmluvy;
4. Potvrzuje jednomyslně, že byl porušen článek 13 Úmluvy;
5. Potvrzuje jednomyslně, že byl porušen článek 6 § 1 Úmluvy;
6. Potvrzuje jednomyslně, že

(a) žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli do tří měsíců částku 50 000 (padesát tisíc) francouzských franků jako náhradu morální újmy a částku 13 450 (třináct tisíc čtyři sta padesát) francouzských franků jako náhradu nákladů a výdajů, sníženou o částku 9759,72 (devět tisíc sedm set padesát devět francouzských franků, sedmdesát dva centimů), která bude převedena na rumunské lei kursem aplikovatelným v den vyrovnání;

(b) prosté úroky o roční sazbě 2,74 % budou splatné po uplynutí výše zmíněných tří měsíců až do vyrovnání;

7. Zamítá jednomyslně zbytek stěžovatelovy žádosti o spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášeno na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 4. května 2000.

Michele DE. SALVIA

tajemník

Luzius WILDHABER

předseda

1) Viz výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu - přílohový sešit VIII/1996, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 13710/88, str. 10

2) Viz výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu - přílohový sešit XIV/1998, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 20605/92, str. 21.

3) Viz výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu - přílohový sešit XXXI/2002, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 27798/95, str. 2.

4) Viz výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu - přílohový sešit XIX/1999, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 31195/96, str. 24.